

Vorig weekend hadden we met de ouderlingen van Scharnegoutum een uitje: een puzzeltocht op de fiets die we in tweetallen konden doen. Er zaten ook een paar taalpuzzels in de vragenlijst, en hoewel ik mezelf echt wel beschouw als een talenmens en ik bijvoorbeeld heel makkelijk nieuwe talen leer, ben ik nogal slecht in die cryptogram-achtige puzzels. Er zaten bijvoorbeeld cryptische omschrijvingen van plaatsnamen in.

‘Opleidingsplaats voor communisten’

Als ik nu met meer mensen in de kerk had gezeten dan had ik u uiteraard laten raden. Misschien dat de camera-vrouw het weet?

Roodeschool

Nou ja, dat soort dingen zou ik dus nóóit op komen.

Ik vertel dit omdat ik afgelopen week achter mijn bureau met het verhaal uit Handelingen eenzelfde soort moment had van ‘je ziet het pas als je het doorhebt’. Ik las hoe tongen van vuur zich verspreidden over de hoofden van de leerlingen, en hoe de leerlingen vervolgens begonnen te spreken in andere talen. Het is een verhaal dat ik al wel honderd keer gelezen en gehoord heb, en nu pas bedacht ik me dat niet voor niets hier het woord ‘vuurtongen’ gebruikt wordt, in plaats van gewoon ‘vlammen’. Immers, je tong is het lichaamsdeel waarmee je spreekt... In het Grieks, en bijvoorbeeld ook in het Engels, is het woord voor tong en het woord voor taal zelfs hetzelfde woord. Waarschijnlijk dat u/dat jij deze link allang een keer gelegd had, maar voor mij was het dus nieuw.

Dat woordenspel met ‘tong’ en ‘taal’ maakt nog eens duidelijk wat het is dat de leerlingen hier van de Heilige Geest krijgen. Het is de allereerste gave van de Geest: namelijk taal. Het vermogen om zich te uiten, het vermogen om hun verhaal te vertellen. Niet langer hebben ze hun tong verloren na de achtbaan aan gebeurtenissen van de kruisiging, de verschijningen en de hemelvaart van Jezus. De vlammen die zich op elk van de leerlingen neerzetten zijn woorden en zinnen die zich in hen nestelen, waardoor ze nu de taal hebben om te vertellen wat ze hebben meegemaakt. Want stel je voor: hoe moet je in hemelsnaam aan iemand die er niet bij was vertellen wat alleen al Jezus’ aanwezigheid teweeg bracht bij de mensen? Zijn liefde voor wie geen liefde waard leek, zijn aanraking voor wie onaanraakbaar was, zijn vergeving van wie iets onvergeeflijks gedaan had: hoe geef je daar taal aan? Hoe vertel je over wat eigenlijk te gruwelijk voor woorden is: Jezus’ lijden en dood? En hoe kun je in taal vangen wat eigenlijk niet voor ons mensen te bevatten is: het geheim van de opstanding?

Taal kan een machtig wapen zijn.

Niet voor niets kan het voor bijvoorbeeld iemand die slachtoffer is van misbruik zo'n bevrijdende ervaring zijn om zijn of haar verhaal te vertellen. En niet voor niets is het bijvoorbeeld in oorlogssituaties zo belangrijk voor machthebbers om te proberen te controleren wie er aan het woord komt. Waar mogen journalisten naar binnen en waar niet, van welke partij zie je de verhalen op televisie? Een belangrijke taak van journalisten en ik denk ook voor ons die het nieuws lezen en horen, is dan ook om je steeds af te vragen: wie komt er niet aan het woord? En te proberen om zo veel mogelijk mensen een stem te geven.

Maar zelfs als je een stem krijgt, een podium hebt, wat vertel je dan?

Misschien herken je dat wel, dat je iets indrukwekkends hebt meegemaakt en je vertelt erover, maar je merkt dat het niet goed overkomt. 'Je moet erbij geweest zijn', zeg je dan. 'Het valt niet uit te leggen.' Woorden schieten zo vaak tekort. En tegelijkertijd zijn we ervan afhankelijk om iets door te geven wat we niet zelf hebben meegemaakt. Nu na de Hemelvaart Jezus zelf niet meer bij zijn leerlingen aanwezig is, zijn ze voortaan afhankelijk van taal om zijn verhaal en zijn boodschap te verspreiden. En die taal ontvangen ze met Pinksteren. Ineens vinden ze de juiste woorden om over te brengen wat er is gebeurd, en zelfs op zo'n manier dat alle joodse pelgrims die zijn toegestroomd de leerlingen kunnen verstaan. Want woorden vinden is één ding, maar woorden vinden die andere mensen in het hart raken, zodat het verhaal voor hen opengaat en gaat leven, dat is nog weer een tweede. Ieder mens is anders, met een eigen cultuur, eigen achtergrond, eigen persoonlijkheid, en dat vraagt om andere taal, andere woorden. Met Pinksteren worden al die talen gegeven, wordt de taal van het hart gesproken en verstaan.

Het is misschien wel een van de grootste vragen van de kerk in onze tijd: hoe geven we woorden aan ons geloof? In de afgelopen zeg vijftig jaar hebben veel mensen denk ik aan geloofstaal verloren. Veel mensen die vandaag de dag in de kerk zitten, hebben veel minder taal paraat voor hun geloof dan hun ouders of grootouders. Daar reken ik mijzelf ook toe. De vanzelfsprekendheid van een systeem van geloofs zekerheden is er niet meer, en daarmee verdwijnt ook een deel van de taal waarin dat geloof werd uitgedrukt. Tegelijk laat het geloof ons ook niet los. Maar hoe vat je dat in woorden? Hoe geef je woorden aan iets dat niet logisch is, niet rationeel te beredeneren, iets dat je soms nauwelijks geloven kunt, een gevoel, een ervaring, soms vaag, soms zo sterk als een verblindend licht maar altijd ongrijpbaar?

Natuurlijk hebben we gelukkig de oude verhalen en teksten in de Bijbel. Soms raakt een verhaal ons in het hart, hebben we er eigenlijk niks aan toe te voegen. Maar zoals in elke tijd vragen veel Bijbelse teksten ook in onze tijd om een vertaalslag, en dat vraagt toch weer om woorden die 'eigen' zijn.

Dat is de grote uitdaging denk ik voor geloven in onze tijd: hoe geven we ruimte aan de diversiteit van geloofsbelevingen, hoe geef je ruimte aan je eigen twijfels en aarzelingen, zonder dat geloof een vage bedoeling wordt? Want zonder taal kunnen we niet, niet alleen om geloof door te geven aan bijvoorbeeld je kinderen maar ook om het levend te houden voor jezelf.

Een van de mooiste antwoorden op deze uitdaging die ik tot nu toe gehoord heb, kwam van een Anglicaanse voorganger van een pioniersplek (misschien heb ik het ook weleens eerder in een preek geciteerd). Zij zegt dat God zelf uiteindelijk alleen bestaat 'volledig voorbij alle taal'. Alle taal voor God schiet altijd tekort, God laat zich niet vatten. Maar juist dat geeft de opdracht om zoals zij het zegt als mens op je tenen te gaan staan, en te proberen om zoveel mogelijk verschillende manieren te bedenken om God te omschrijven. En het geeft ook de ontspanning om dat te doen: wetende dat je het toch nooit kunt vatten en dat dat ook niet hoeft, kun je ontspannen allerlei verschillende manieren uitproberen om taal voor God te vinden.

Voor mijzelf grijp ik daarvoor steeds weer naar de taal van poëzie, zoals in het gedicht 'Geest van hierboven' dat ik u daarnet voorlas. Omdat poëzie net als geloof taal aanreikt voor datgene dat je steeds weer ontglipt. Maar op je tenen staan kan op zoveel verschillende manieren. Ik heb de afgelopen jaren wel geleerd dat het belangrijk is dat je de taal van het hart weet te vinden. Want dat is precies de taal van de Heilige Geest, die de leerlingen met Pinksteren geschonken kregen.

Wat dan voor jou, voor u, de taal van het hart is, dat is heel persoonlijk. Er zijn net zo veel geloofstalen als er mensen zijn. Mijn gebed voor ons als gemeente deze Pinksteren is dat we met elkaar steeds weer pogingen doen om op onze tenen te staan. Juist nu het ernaar uitziet dat we elkaar de komende maanden weer wat makkelijker kunnen ontmoeten, hier in de kerk maar ook gewoon thuis bij een kopje koffie. Laten we het steeds weer proberen om antwoord te vragen op de vraag: wat geloof jij eigenlijk? En dan is het helemaal niet erg als dat antwoord morgen anders klinkt dan vandaag, of als het stamelend en stotterend is. Antwoorden mogen klinken door kunst, door poëzie, door verhalen, hoe dan ook. En ik denk dat des te meer we dit doen, des te makkelijker wordt het.

Met Pinksteren vieren we het feest van de taal. Laten we ervan genieten, van spelen met woorden, van puzzels maken (of je daar nu goed in bent of niet), van verhalen vertellen en luisteren naar de verhalen van wie nog niet of nauwelijks gehoord worden, van gewoon even zeggen dat je van iemand houdt, én van het op onze tenen staan om woorden te zoeken voor Hem of Haar die alle taal te boven gaat.

En soms, als we het even niet meer weten, kunnen we ook nog taal leren van de kinderen in onze gemeente. Ik laat u graag als slot van deze preek een filmpje zien dat Yentl heeft gemaakt over het Pinksterfeest.